

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ГРАД ПРЊАВОР
ГРАДОНАЧЕЛНИК

Светог Саве бр. 10, Прњавор, тел/факс +387 51 660 224
e-mail: ler@gradprnjavor.com, www.gradprnjavor.com

ГРАДСКА УПРАВА
ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ
И ДРУШТВЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

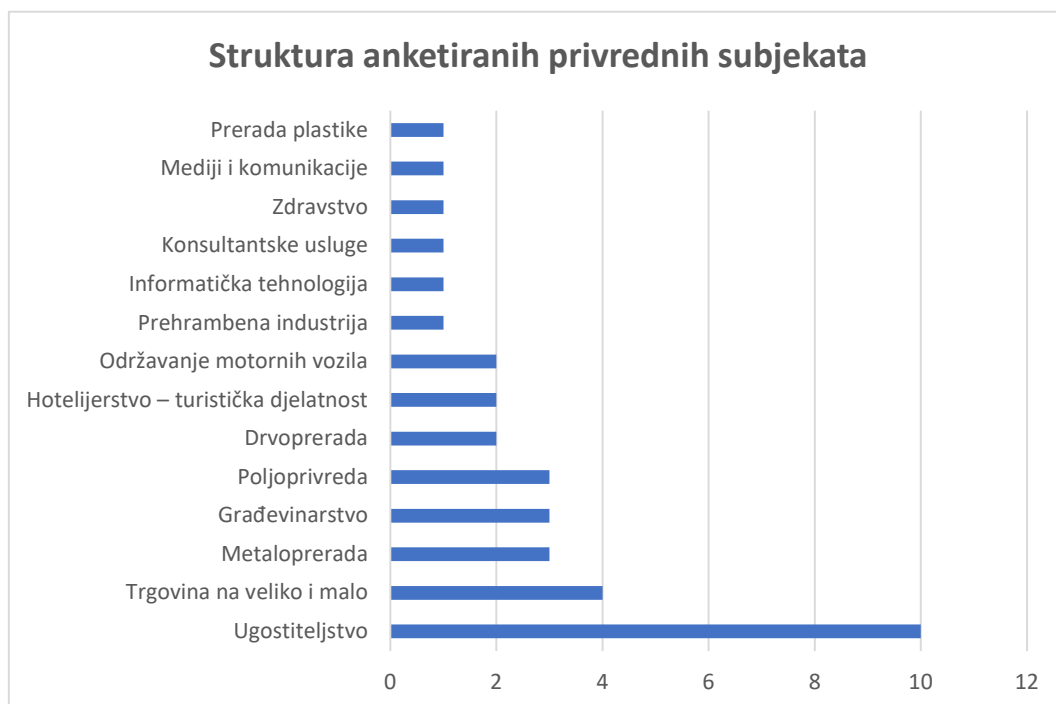
**ANALIZA ANKETE POSLOVNOG SEKTORA O ZADOVOLJSTVU USLUGAMA KOJE PRUŽA GRAD
PRNJAVOR**

Anketa i analiza upitnika za poslovni sektor u Gradu Prnjavor rađena je u periodu jun-septembar 2023. godine sa ciljem da se utvrdi koje su usluge neophodne lokalnoj privredi, kakvo je zadovoljstvo poslovnog sektora uslugama koje pruža Grad Prnjavor, koje su mogućnosti za poboljšanja i da se u, krajnjoj liniji, uradi neka vrsta situacione analize stanja poslovnog sektora.

Sama anketa se sastojala od 30 pitanja koja su bila grupisana u nekoliko odjeljaka. Prvi dio upitnika se odnosio na generalije privrednih subjekata koji su popunjavali anketu, proizvode i usluge koje nude, da li su izvezno orijentisani, koliki je broj zaposlenih i struktura trenutne i potencijalne radne snage, kao i nivo investicija, neophodnih obuka, potreba i željene podrške. Drugi dio ankete se fokusirao na odnos poslovnog subjekta sa Gradom Prnjavor i ocjenjivanje usluga i preporuke Gradu za poboljšanje rada i usluga koje se nude poslovnom sektoru. Za više detalja vidjeti *Aneks1*.

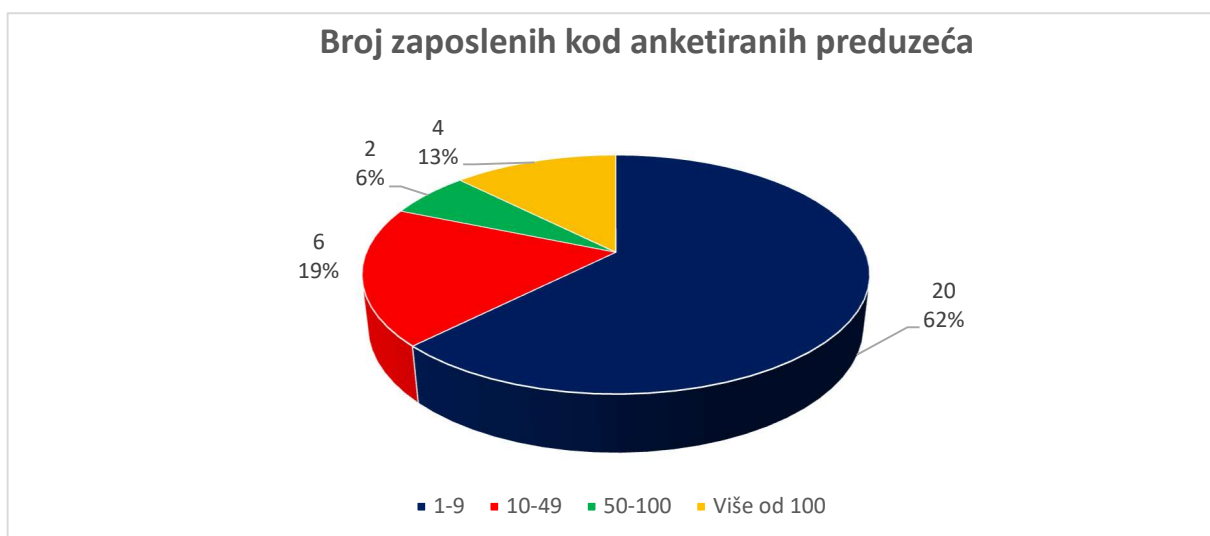
Profil anketiranih privrednih subjekata

Ukupno je anketirano 32 firme, a u strukturi anketiranih firmi prednjače firme koje se bave ugostiteljstvom, čak 10 (31,25%), a slijedi trgovina na veliko i malo sa 4 (12,5%) firme, pa poljoprivreda, metaloprerađivačarstvo i građevinarstvo sa po tri firme, odnosno sa udelom u ukupnom uzorku od 9,38%. Po dvije firme se bave drvoprerađivačarstvom, održavanjem motornih vozila i hotelijerstvom, odnosno turizmom, dok po jedna firma posluje u oblasti prehrambene industrije, informacionih tehnologija, konsultantskih usluga, prerađivačke industrije (plastika), zdravstva i medija i komunikacija.

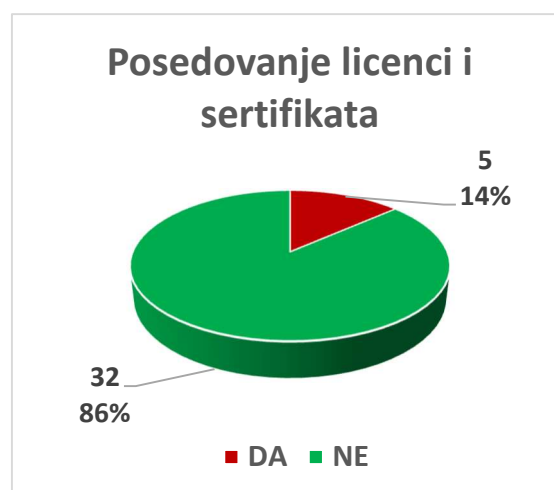
Većina anketiranih privrednih subjekata koristi e-mail - samo njih 5 (15,6%) navodi da ne poseduje e-mail adresu. S druge strane, samo njih 11 (34,4%) navodi da ima website, što ukazuje na nizak kapacitet za PR i marketing.

Anketirane firme ukupno upošljavaju 1089 radnika, od toga 627 (57,6%) muškaraca i 462 žene (42,4%). Kod anketiranih firmi, žene su za 15,2% manje zastupljene nego muškarci u strukturi zaposlenih.

Najviše je malih preduzeća i preduzetnika koji upošljavaju od 1-9 radnika, 20 od 32 anketirane firme (ugostiteljske, uslužne i trgovinske radnje), a zatim slijedi 6 firmi koje upošljavaju od 10 do 49 radnika, dvije firme upošljavaju od 50 do 100 radnika, a četiri firme upošljavaju više od 100 radnika: *Leburic Commerce* (390), *Export City d.o.o.* (131), *GP Gradip d.o.o.* (131) i *DiS Eurostandard d.o.o* (107) .

Samo 5 od 32 anketirane firme ili 15,63% posjeduje neki od sertifikata. Najviše je prisutan ISO standard i

to ISO 9001, kod tri firme sa sertifikatom, a ISO 14001 kod dve firme. Po jedna firma posjeduje SAP sertifikat za finansije, FSC sertifikat, OHSAS 15 16 13429 i licence za građenje. S druge strane, **deset anketiranih firmi (jedna trećina anketiranih) je istaklo da ima potrebu da ulaže u nove sertifikate i licence**, za šta im je potrebna finansijska podrška, što je istaklo 6 firmi, kao i tehnička podrška, što su navele 3 firme. Od potrebnih sertifikata firme su nabrojale SAP, sertifikate za skladištenje i transport, CE znak, sertifikat kvaliteta i bezbjednosti hrane, ISO standarde i sertifikate iz oblasti zaštite životne sredine i zaštite na radu.

Deset anketiranih kompanija izvozi svoje proizvode i usluge, što je nešto ispod trećine od ukupnog broja anketiranih kompanije, odnosno 31,25%. Sve kompanije izvoze svoju robu i usluge u zemlje regiona i Evropsku uniju, a prednjači zapadnoevropsko tržište (Njemačka, Austrija, Italija) zemlje regiona (Srbija i Hrvatska). Četiri od deset firmi izvozi preko 90% svog plasmana, dvije firme izvoze preko 50%, jedna izvozi do 10%, a tri firme nisu navele koliki procenat svog plasmana izvoze.

Trinaest anketiranih kompanija (40,6%) ima potrebu da izađe na nova tržišta, a u manjoj mjeri im je potrebna finansijska i tehnička podrška za to, jer su to navele po tri firme. Firme bi željele da prošire svoje poslovanje na zemlje EU, Rusiju, zemlje regiona, a par firmi ističe namjeru i želju da se šire na području Bosne i Hercegovine.

U 2017. godini 18 firmi ili 56,25% je imalo investicije u okviru svog poslovanja. Investicije su se uglavnom odnosile na:

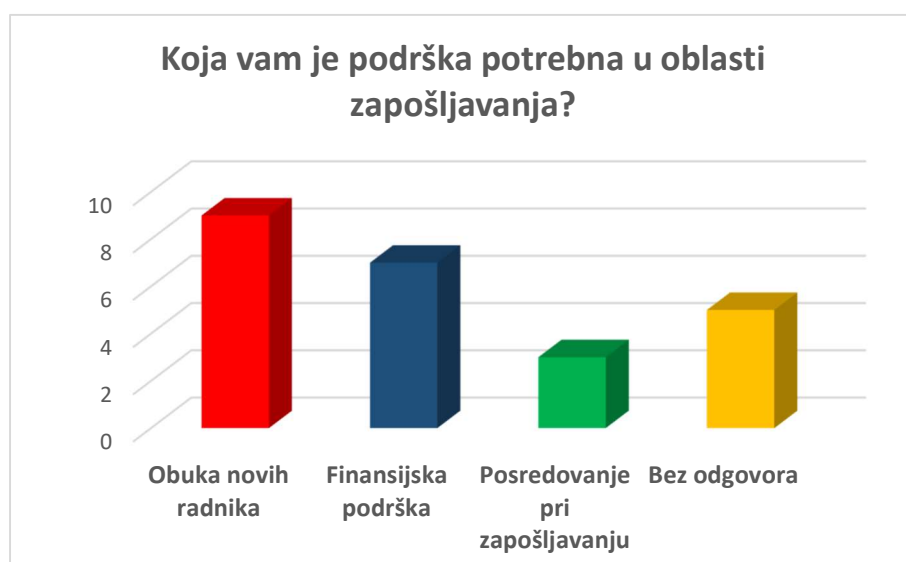
- Poboljšanje kvaliteta proizvodnje,
- Izgradnju i proširenje proizvodnih kapaciteta,
- Uvođenje novih tehnologija.

Najveći broj investicija je iznosio do 50.000 KM, kod 6 firmi, kod 3 firme je su investicije bile do 100.000 KM, kod dvije firme su investicije iznosile od 200.000 do 800.000 KM, a dvije firme su investirale 2.400.000 KM, odnosno 2.600.000. Četiri kompanije nisu navele iznos svojih investicija.

Zapošljavanje i obuka radne snage

Dvadeset četiri anketirane firme imaju potrebu za novim zapošljavanjem u idućih godinu dana. Firme uglavnom imaju potrebu za do 3 radnika (39%), zatim od 5-10 radnika (26%), jedna firma (4,3%) ima potrebu za 15 radnika u narednih godinu, a jedna (4,3%) planira da zaposli čak 70 radnika raznih profila u narednih godinu dana (*Leburic d.o.o.*). Šest firmi (26%) nije navelo strukturu i broj radnika koji planira da zaposli u narednih godinu dana.

Imajući u vidu da je anketi učestvovalo čak 10 subjekata koji se bave ugostiteljstvom, najveća potreba je konobarima i kuharima. Od ostalih traženih profila, ne ističe se nijedan posebno a traženi su novinari, TV tehničari, automehaničar, autoelektričar, mehatroničar, informatičar, NKV radnici srednje stručne spreme, KV zidari, tesari, armirači, trgovci, bravari, mašinski tehničari, viljuškaristi, stolari, lakireri, vodoinstalateri, električari, varioci pomoćni radnici, projektanti, mesari, skladištari, vozači, promoteri, komercijalisti, administrativni radnici, higijeničari.

Kada je riječ o potrebnoj pomoći, odnosno podršci kod novog zapošljavanja, najviše firmi (9) je navelo da im je potrebna podrška pri obuci novih radnika, zatim slijede firme (7) koje su navele da im je

neophodna finansijska podrška, a na kraju su firme (3) koje su istakle da im je potrebno posredovanje pri zapošljavanju.

Potrebu za dodatnim obukama zaposlenih ima 13 anketiranih firmi, a od tih firmi 8 je navelo da im je neophodna finansijska pomoć, a 6 je navelo da im je neophodna tehnička pomoć, s tim što su neke firme navele da im je neophodna i finansijska i tehnička pomoć. Sedam firmi je navelo i koje su to konkretne dodatne obuke koje su neophodne i one uključuju:

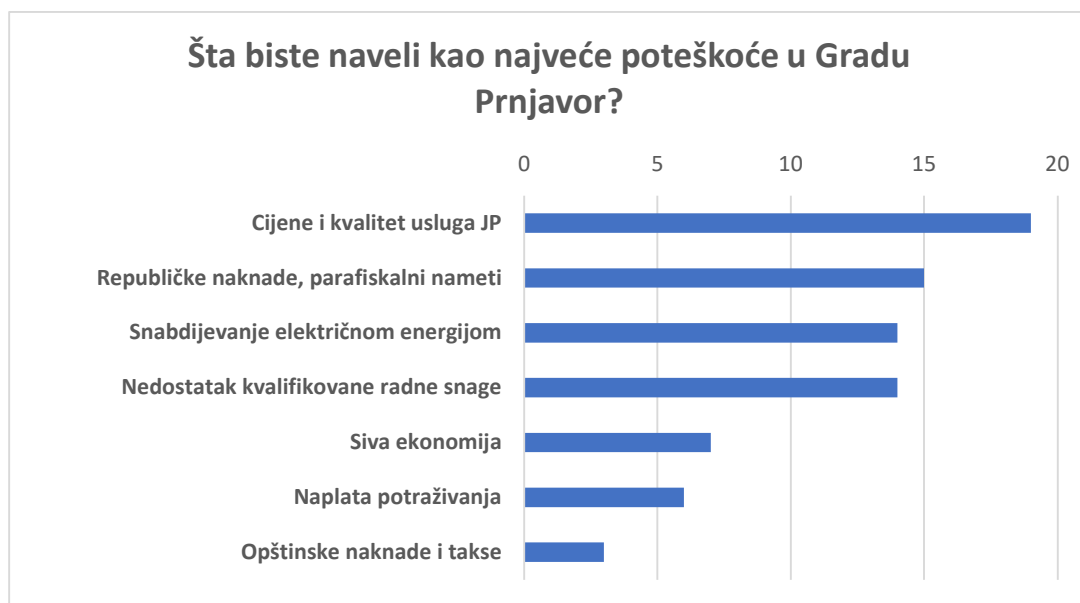
- Obuku za mašinsku obradu,
- Obuku iz oblasti SAP tehnologija,
- Marketinga
- Usko stručne i specijalističke obuke u cilju sticanja praktičnih znanja i optimizacije proizvodnje.

Planovi za razvoj poslovanja

Nova oprema je potrebna velikoj većini anketiranih firmi, što je slučaj sa skoro dvije trećine, odnosno 21 firmom. Za uvođenje je velikom broju firmi potrebna finansijska podrška (11), a u nešto manjem broju (4) i tehnička podrška. Od opreme su najčešće potrebne:

- CNC mašine,
- Usko specijalizovana oprema (oprema za optičare, rashladni uređaji, oprema za pakovanje i proizvodnju hljebova, oprema za markete i skladišta, , oprema za dijagnostiku automobila),
- Mehanizacija (autodizalica, presa),
- Proizvodne mašine (mašina za hladno oblikovanje čeličnih šipki u 3D tehnologiji, i mašine za proizvodnju hljeba),
- Oprema za pakovanje,
- Građevinske mašine i oprema,
- Transportna sredstva (autobus).

Prepreke za razvoj poslovanja

Kao najveću poteškoću za poslovanje u Gradu Prnjavor anketirane firme na prvo mjesto svrstavaju cijene i kvalitet usluga javnih preduzeća (19), a prije svega su nezadovoljni uslugama isporuke struje (14), a u manjoj mjeri komunalnim uslugama (4) i telekomunikacijama (4). Veoma je specifično to što su primjedbe na isporuku električne energije i kvalitet isporuke struje iznijele pretežno firme koje se bave proizvodnjom, a ukoliko se izuzmu anketirane firme koje su pretežno ugostiteljskog karaktera

(njih 10), dolazimo do zaključka da preko 90% od svih anketiranih preduzeća ima primjedbu na isporuku struje.

Na drugo mjesto, kada je riječ o poteškoćama, anketirane firme svrstavaju republičke naknade, posebne naknade i parafiskalne namete, na šta se požalilo nešto manje od polovine anketiranih (15), a zatim slijedi poteškoća nedostatka kvalifikovane radne snage (14). Sivu ekonomiju kao poteškoću u poslovanju navodi 7 preduzeća, što je oko četvrtine anketiranih, a probleme sa naplatom potraživanja ima 6 firmi. Najmanje firmi je kao poteškoću u poslovanju u Gradu Prnjavor navelo gradske naknade i takse - svega 3 ili 9,38% anketiranih. Nijedna firma kao poteškoću u poslovanju ne vidi troškove radne snage.

Samo 12 anketiranih firmi je odgovorilo na pitanje koja je, po njihovom mišljenju, najveća prednost poslovanja u Gradu Prnjavor, a od tog broja čak osam je navelo kao najveću prednost lokacijske faktore: blizinu autoputa i dobar geografski položaj Prnjavora, uključujući i blizinu većih gradova. Po jedan ispitanik istakao je kao najveću prednost brzinu administracije i činjenicu da je Prnjavor finansijski stabilno područje gdje ima prilično investicija i novca. Suprotno tome, dva preduzeća su istakla da u Prnjavoru nema nijedne prednosti, kao i da je nedovoljan prili investicija.

Kvalitet poslovnog okruženja i usluge za poslovni sektor

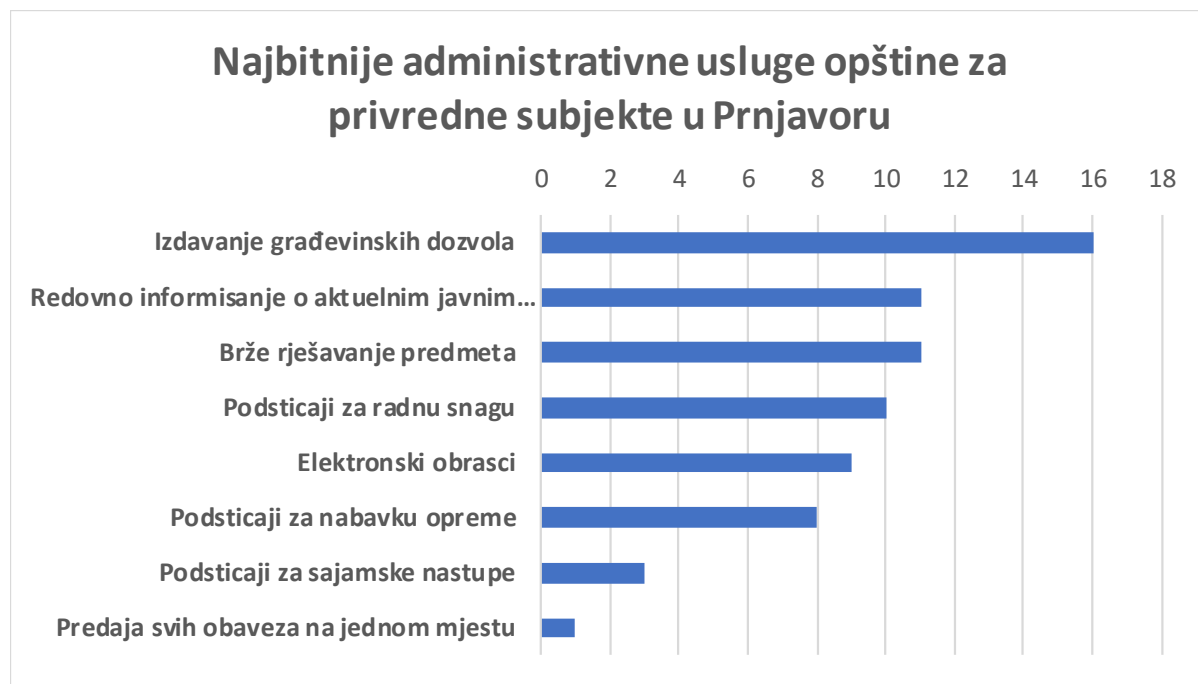
Ukupno poslovno okruženje sve 32 anketirane firme su ocijenile prosječnom ocjenom 3,47 (na skali od 1-5, gde je 1 – veoma loše, a 5 – odlično), od toga je 14 firmi ocijenilo poslovno okruženje ocjenom 3, 12 ocjenom 4 i po tri firme ocjenama 5, odnosno 2, dok ocjenom 1 poslovno okruženje nije ocijenila nijedna firma.

Slično i kao kada je riječ o prethodnom pitanju, samo deset firmi je dalo prijedlog Gradu Prnjavor za nove usluge koje bi mogle biti uvedene. Firme koje su odgovorile na ovo pitanje su dale prijedloge da se uvede (sve firme su dale različite odgovore):

- Elektronska administracija,
- Online servis za registraciju za primanje obavještenja o tenderima, zakonskim promjenama, najavi sastanaka i sličnim tema,
- Ubrzano izdavanje dokumenata za izgradnju i da se smanje naknade jer se trenutno za građevinsku dozvolu čeka godinu dana.
- Uvođenje kontrole izvođenja radova na većim objektima prijeko registra licenciranih izvođača, kao i da se vrši veća kontrola prilikom tehničkog prijema objekata,
- Uvođenje jednošalterskog sistema za izdavanje uvjerenja i dozvola,
- Skraćenje administrativnih procedura i ubrzanje procesa realizacije zahtjeva i direktno obavještanje poslovnih subjektata o ishodu
- Unapređenje ponude usluga i uslova za potencijalne ulagače, u cilju otvaranja novih investicija,
- Ponuditi bolje uslove potencijalnim ulagačima kroz oslobađanje od taksi i nameta i uvođenje olakšica,
- Izgradnja poslovne zone i privlačenje investicija,
- Kontrola rada na crno.

Mali broj firmi koje su odgovorile na ovo pitanje, ukazuje na to da veliki broj ispitanika iz redova privrednih subjekata nije upoznat sa ulogom lokalne samouprave u kreiranju povoljnog poslovnog okruženja, unapređenju konkurentnosti MSP, pružanju podrške privatnom sektoru i privlačenju investicija. Da je u dovoljnoj mjeri poznato sa uslugama koje gradska administracija nudi poslovnom sektoru smatra 12 anketiranih firmi, 13 smatra da nije, dok 7 ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje.

Preporučuje se da putem korišćenja lokalnih medija, sektorskih sastanaka i sastanaka Privrednog savjeta, Grad Prnjavor edukuje privrednike i preduzetnike o svojoj ulozi i uslugama koje pruža za privatni sektor i investitore.

Najbitnije usluge koje Grad nudi poslovnom sektoru u oblasti administracije su transparentne i dostupne informacije o potrebnoj dokumentaciji za izdavanje dozvola, pružanje određene usluge ili realizaciju prava ili obaveza, što je 16 firmi odabralo kao odgovor, a zatim sa po 11 odgovora na drugom mjestu su redovno informisanje o aktuelnim javnim pozivima i tenderima i brže rješavanje predmeta.

Od ostalih oblika podrške privatnom sektoru anketirane firme su istakle podršku Grada lokalnim privrednicima kroz posredovanje u komunikaciji s višim nivoima vlasti (9), promociju na internet stranici Grada (7) i podršku u ostvarivanju kontakata sa privrednicima iz drugih država.

Kada je riječ o dosadašnjoj saradnji sa gradskom administracijom predstavnici 12 anketiranih preduzeća su učestvovali u radu Privrednog savjeta, 11 je učestvovalo na javnim raspravama, 9 je imalo sastanak sa načelnikom, 6 je učestvovalo u ranijim anketama, 4 je bilo prisutno na okruglim stolovima i seminarima, a po jedna anketirana firma je navela da su njihovi predstavnici učestvovali u procesu strateškog planiranja, odnosno sastancima sa resornim načelnicima. Samo pet preduzeća, odnosno 15,6% ranije nije saradivalo ni na koji način sa lokalnom samoupravom u Prnjavoru.

Ocjenjujući dosadašnju saradnju sa organima Grada Prnjavor, anketirani su najviše ocijenili gradonačelnika i Odjeljenje za lokalni ekonomski razvoj i društvene djelatnosti. Od 13 anketiranih koji su imali saradnju sa gradonačelnikom, 12 je ovu saradnju ocijenilo izuzetno dobro, a 1 kao dobru. Kada je riječ o Odjeljenju za LER i društvene djelatnosti, od 13 preduzeća koja su ostvarila saradnju, 10 je ocijenilo saradnju kao izuzetno dobru, a 3 kao dobru. S druge strane, najlošije su ocijenjeni Odjeljenje za inspekciju sa 5 zadovoljavajućih i jednom lošom ocjenom, zatim Odjeljenje za komunalno-stambene poslove i investicije, sa 4 zadovoljavajuće ocjene i, na kraju, Odjeljenje za prostorno uređenje za 3 zadovoljavajuće ocjene. I pored nešto lošijih ocjena, generalan zaključak je da anketirane firme ocjenjuju pozitivno kontakte sa lokalnom samoupravom u Prnjavoru, jer i pored loših dodijeljenih ocjena, pomenuta lošije ocijenjena odjeljenja imaju i pozitivne ocjene. U nastavku je detaljnije prikazano kako su anketirane firme ocijenile saradnju sa predstavnicima lokalne samouprave u prethodnom periodu.

Da li ste imali priliku da ostvarite saradnju sa predstavnicima lokalne samouprave i kako je ocjenjujete						
	DA	NE	OCJENA			
			Izuzetno dobro	Dobro	Zadovoljavajuće	Loše
Gradonačelnik – kabinet gradonačelnika	13	19	12	1	-	-
Skupština Grada	3	29	1	2	-	-
Odjeljenje za opštu upravu	9	23	1	6	1	1
Odjeljenje za finansije	4	28	2	2	-	-
Odjeljenje za komunalno-stambene poslove i investicije	14	18	4	6	4	-
Odjeljenje za prostorno uređenje	16	16	7	6	3	-
Odjeljenje za lokalni ekonomski razvoj i društvene djelatnosti	13	19	10	3	-	-
Odjeljenje za boračko-invalidsku zaštitu	3	29	2	-	1	-
Odjeljenje za inspekciju	17	15	7	4	5	1
Odjeljenje za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo	8	24	5	2	-	1

Zadovoljstvo uslugama lokalne samouprave i prijedlozi za unapređenje

Da Grad ima kvalitetno urađene podatke o infrastrukturi, vrsti i cijeni komunalnih usluga u poslovnim zonama, kao i o parcelama koje se nude na prodaju ili korištenje potencijalnim investitorima smatra 12 anketiranih, dok 11 smatra da Grad to nema, a 9 nije odgovorilo na ovo pitanje. Anketirana preduzeća nude konkretne prijedloge za poboljšanje stanja u ovoj oblasti:

1. Povećati transparentnost podataka;
2. Obezbijediti automatsko obavještanje o promjenama putem elektronske pošte ili SMS notifikacijom;
3. Uvijek dostupna baza podataka o lokacijama za investiranje;
4. Učiniti dostupnim informacije, javne podatke o infrastrukturi i napraviti katastar podzemnih instalacija, jer trenutno ne postoji;
5. Napraviti jedinstvenu bazu svih usluga, informacije o mogućnostima za javno privatna partnerstva i koncesije;
6. Napraviti jasan pregled svih dostupnih mogućnosti za investitore sa tačnim cijenama;
7. Riješiti status zemljišta u poslovnoj zoni.

Dostupnost strateških dokumenata na veb stranici Grada pozitivno je ocijenilo 15 anketiranih, odnosno nešto manje od polovine ukupnog broja anketiranih. Šest preduzeća nije zadovoljno načinom na koji se prezentuju dokumenta strateškog značaja, a 11 firmi se nije izjasnilo.

Konkretni prijedlozi za poboljšanje su da se objave važeći urbanistički i regulacioni planovi, kao i zone i cijene po zonama, sa jasnim granicama zoniranja i da se formira jedinstvena baza, u obliku DMS (sistema upravljanja dokumentima) ili sličnog jednostavnog pretraživača, kao i da se omogući pomoć pri pretraživanju kroz pomoć službenika, čet-bot sistem i sl.

Slično je i kada je riječ o planovima infrastrukturnog razvoja Grada, pa je tako 15 (oko polovine) anketiranih upoznato sa planovima putem interneta, medija ili na drugi način, 10 anketiranih nije, a 7 nije odgovorilo na ovo pitanje.

Anketirani predlažu proaktivniju ulogu lokalne samouprave u obavještanju poslovnog sektora, kroz blagovremeno najavljivanje promjena ili automatsko obavještanje putem elektronske pošte ili sličnih savremenih kanala komunikacije.

Ovo se nadovezuje na sljedeće pitanje koje se odnosi na kvalitet uređenosti i dostupnosti podataka i informacija potrebnih privatnom sektoru, pa 12 anketiranih ili 37,5% ocjenjuje pozitivno ono što se nalazi na veb stranici Grada.

Tek nešto više od jedne trećine anketiranih je zadovoljno dostupnošću i kvalitetom informacija na gradskoj internet prezentaciji. Devetoro smatra da kvalitet i dostupnost nisu adekvatni i predlažu blagovremeno informisanje, bolji način pretrage na stranici i više informacija, a 11 anketiranih nije odgovorilo na ovo pitanje. Anketirani privrednici su i u odgovorima na prethodna pitanja veoma jasno naglasili šta bi od sadržaja i informacija želeli da vide na veb stranici.

Zadovoljstvo komunalnim uslugama

Komunalnim uslugama nije zadovoljno 15 anketiranih (46,8%), dok je 10 zadovoljno (31,3%), a 7 anketiranih (21,9%) nije odgovorilo na ovo pitanje.

Nezadovoljstvo komunalnim uslugama je izazvano kako cijenom, tako i kvalitetom, a najviše je primjedbi na vodosnabdijevanje i odvoz smeća na šta su se konkretno požalile po dvije firme. Ostale firme su istakle nezadovoljstvo oko javne rasvjete, slabe uređenosti parkova, udarnih rupa, prijevih ulica i održavanja infrastrukture i čišćenje vodotokova. Anketirani su više nezadovoljni cijenom komunalnih usluga naspram kvaliteta, pa je 5 firmi navelo cijenu kao ključan faktor nezadovoljstva, a dvije kvalitet napominjući neadekvatan odnos cijene i kvalitete.

Javno-privatni dijalog i funkcionisanje Privrednog savjeta

Sa radom Privrednog savjeta upoznata je polovina anketiranih, dok četvrtina nije, a četvrtina nije odgovorila na ovo pitanje. Anketirani predlažu da se organizuju **javne promocije rada Privrednog savjeta**, a jedna anketirana firma je istakla primjedbu da IT sektor nije pozvan na sastanke.

Čak 20 anketiranih (62,5%) smatra da Privredni savjet prevashodno treba da razmatra razvojne i infrastrukturne projekte koji su u interesu privatnog sektora, 15 anketiranih (46,8%) ističe da to treba da bude dostupnost radne snage i obrazovanje budućih kadrova, a 8 preduzeća je u navelo da Privredni savjet treba da razmatra gradske takse i naknade (25%).

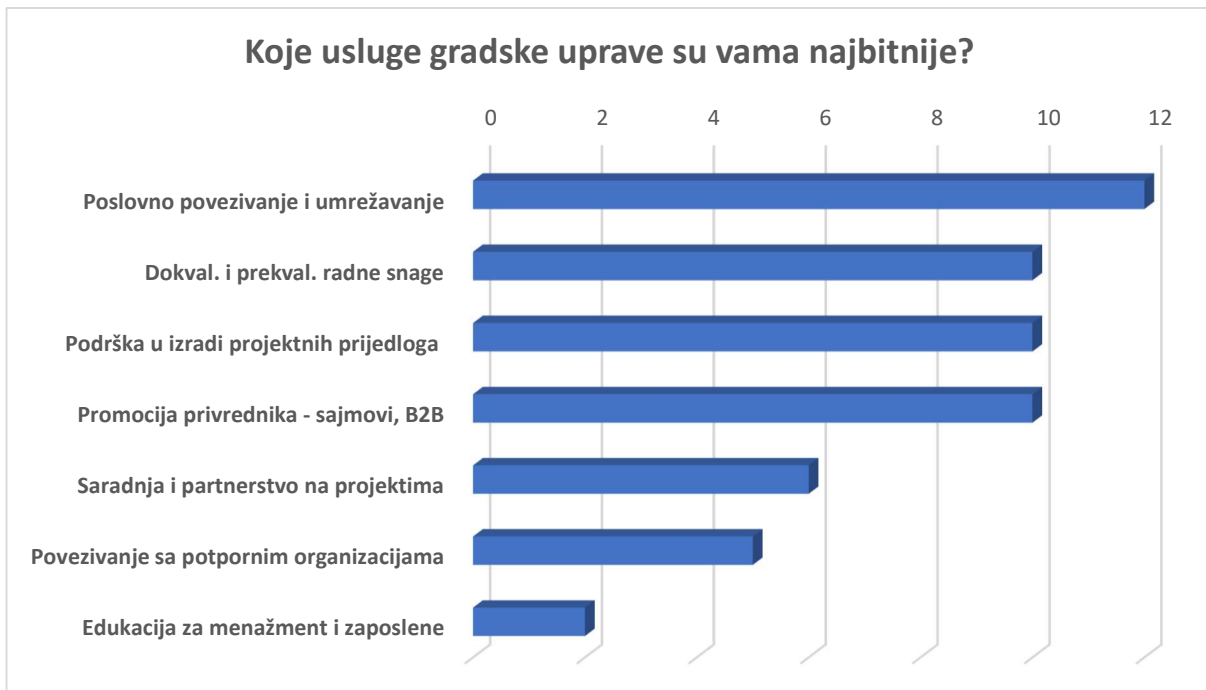
Po jedna firma je navela da dominantna tema na sastancima treba da bude unaprijeđenje međusobne saradnje privrednih subjekata u Gradu Prnjavor, odnosno planovi i razvoj Grada u narednih deset godina i povećanje naknade radnicima, uz pomoć Grada.

Dio anketiranih, odnosno 13 (40,6%) anketiranih firmi smatra da se prilikom formulisanja i usvajanja godišnjih planova infrastrukturnog razvoja i unaprjeđenja komunalnih usluga u dovoljnoj mjeri ne uzimaju u obzir stavovi i mišljenja privatnog sektora i ističu u preporukama da

treba promijeniti ovu praksu, da treba uključiti privredu u proces donošenja odluka, ali i da sam privatni sektor treba da prati razvoj Grada i aktivnije se uključi u procese.

Positivnu ocjenu, ipak, dalo je 7 anketiranih firmi (21,9%), a veliki broj firmi, čak 12 (37,5%), ni ovoga puta nije odgovorilo na pitanje. Da bi se firme trebalo aktivnije uključiti u procese i time pruže svoj doprinos, govori i podatak da je samo 4 firme ili 12,5% bilo do sada u prilici da se na neki način uključi u planiranje lokalnog ekonomskog razvoja. Preporuka i ovdje je da se privreda uključi u razmatranje i donošenje prijedloga odluka.

Rangiranje usluga po značaju i prijedlozi za unapređenje postojećih i uvođenje novih usluga

Na samom kraju ankete, firme su rangirale usluge gradske uprave po važnosti, pa je 12 firmi navelo poslovno povezivanje i umrežavanje, a 10 firmi je navelo da je to podrška u pripremi i prijavi projektnih prijedloga za domaće i strane investitore, promocija privrednika kroz organizaciju sajamskih nastupa i drugih poslovnih događaja, i dokvalifikacija i prekvalifikacija radne snage. Šest firmi je kao najbitnije smatralo uključivanje u projekte kao saradnika i partnera, 5 je za najbitnije uzelo povezivanje sa drugim potpornim organizacijama i agencijama na republičkom i državnom nivou, a dvije organiziranje programa edukacija za menadžment i zaposlenike.

Dodatne prijedloge za saradnju sa Gradom imalo je osam firmi, koje su istakle da:

- Treba više pažnje obratiti na IT sektor, jer se u tom sektoru mogu zadržati mladi ljudi da ne odlaze i da imaju mogućnost da zarade;
- Bolje saradivati sa privredom i konsultovati poslovni sektor;
- Treba informisati i uključivati u odlučivanje o bitnim temama vezanim za lokalna preduzeća;
- Bolje komunicirati i uvažavati stavove privrednih subjekata;
- Postaviti desetogodišnji plan za razvoj konkurentnosti, odabrati stručni kadar i realizovati plan
- Pridavati više pažnje razvojnoj komponenti grada,
- Probijanje novih ulica,
- Privlačenje stranih i domaćih investitora i otvaranje poslovne zone Vijaka.

Zaključak

Na osnovu analize podataka iz ankete moguće je iznijeti nekoliko zaključaka i izvijesti neke preporuke za poboljšanje javno privatnog dijaloga. Prije svega, činjenica da značajan broj anketiranih firmi nije odgovorio na veliki broj pitanja govori da je privredni sektor ili nezainteresovan da se uključi aktivnije u razvoj lokalne zajednice, nije upoznat sa uslugama koje lokalna samouprava nudi ili treba da nudi ili, pak, da poslovično nema vremena za ankete sa velikim brojem pitanja, koje zahtjevaju mnogo vremena, pa je stoga neophodno osmisliti alternativne načine prikupljanja podataka i dobijanje povratnih informacija od privatnog sektora. Na primjer, može se osmisliti 5-6 kratkih anketa od po nekoliko pitanja godišnje, koje bi privrednici mogli da popune online, na internet stranici Grada, prilikom dolaska u šalter salu ili na ključnim punktovima u gradu. Ispitivanje zadovoljstvom uslugama najbolje se sprovodi na licu mjesta, neposredno po pružanju određene usluge ili učešću u participatornom procesu. S obzirom da je uočena i određena doza nedosljednosti u odgovorima, može se zaključiti da su ispitanici davali površne odgovore ili da nisu imali relevantno iskustvo u ispitivanom domenu.

Treba naglasiti da su u svojim komentarima anketirani privrednici ukazali da ubuduće treba više pažnje obratiti na IT sektor, jer se u tom sektoru mogu zadržati mladi ljudi da ne odlaze i da u ovom sektoru veću imaju mogućnost zarade.

Imajući u vidu i činjenicu i da šestina ispitanika nema e-mail adresu i da više od polovine anketiranih nema svoju veb stranicu, možemo zaključiti da se u svom poslovanju ne oslanjaju previše na informacione tehnologije, te da nije dovoljno osmisliti alternativne načine anketiranja samo elektronskim putem, već je neophodno uvesti neposrednu komunikaciju sa poslovnim sektorom i kontinuirano pratiti njihove primjedbe i prijedloge za poboljšanje.

Drugo, može se zaključiti da je u ovoj anketi poslovni sektor pozitivno ocijenio lokalnu samoupravu, ili još bolje reći prepoznao njene napore da se stvari pokrenu u dobrom pravcu. Stiče se utisak da postoji pozitivan odnos prema gradonačelniku, Odjeljenju za LER i društvene djelatnosti, kao i da su firme generalno zadovoljne uslugama koje nudi lokalna samouprava, a da ostaje da se jača uloga lokalne samouprave kao ključnog aktera u razvoju povoljnog poslovnog okruženja, razvoju putne, komunalne i poslovne infrastrukture, pružanju podrške poslovnom sektoru u jačanju konkurentnosti i privlačenju investicija. Grad ima ključnu ulogu u razumijevanju i podržavanju inicijativa privatnog sektora, te njihovom rješavanju na lokalnom nivou ili posredovanju ka višim nivoima vlasti, ukoliko inicijative prevazilaze lokalni domen i značaj.

Preporuke i identifikovane inicijative

- Jedna trećina anketiranih firmi ističe da ima potrebu da ulaže u nove sertifikate i licence. Opština treba da razmotri ovo pitanje na sjednici Privrednog savjeta, te da se razmotri mogućnost utvrđivanja posebne linije podsticaja za ove namjene. Jedna petina firmi, takođe, navodi da bi im značila tehnička podrška i edukacija u ovoj oblasti, pa bi ovo mogao da bude u predmet jednog od budućih projekata podrške privatnom sektoru u cilju unapređenja konkurentnosti. Posjedovanje međunarodnih sertifikata, licenci i standarda kvaliteta direktno utiče na konkurentnost preduzeća i povećanje izvoza.
- 40,6% firmi istaklo je potrebu da proširi svoja tržišta, a 18 privrednih subjekata (56,2%) imalo je investicije tokom protekle tri godine, u cilju unapređenja proizvodnih procesa, nabavke

opreme, mašina i mehanizacija, proširenja kapaciteta i uvođenja novih tehnologija. Priroda investicija ukazuje na to da su one upravo usmjerene na povećanje konkurentnosti, a samim tim tržišta i izvoznih potencijala. U tom smislu, Grad Prnjavor treba da razmotri načine da kroz podsticaje, donacije ili podršku osnivanju partnerstava unaprijedi kapacitete privrednih subjekata.

- Novo zapošljavanje su najavile 24 firme (75% anketiranih), a profili zanimanja imaju širok dijapazon, u skladu sa raznorodnošću učesnika u anketi. Zbog toga se preporučuje da se pitanja koja se odnose na radnu snagu i potrebe za određenim profilima zanimanja, te dokvalifikacijom i prekvalifikacijom radne snage utvrđuju putem sektorskih anketa, koje će jasno iskazati potrebe u prioritetnim privrednim granama u Prnjavoru. Ovo će omogućiti i da se na bolji način osmisle mehanizmi za usklađivanje obrazovnog sistema sa potrebama privrede (ponude i potražnje radne snage), te unaprjeđenje radne snage kroz formalno i neformalno obrazovanje. Uloga lokalne samouprave u posredovanju između svih bitnih aktera, na svim nivoima i organizovanju mehanizama za razvoj radne snage je ključna.
- Pored usko stručnih i specijalizovanih obuka za kojima je iskazana potreba, anketirani privredni subjekti prepoznaju i značaj obuke u oblasti marketinga i menadžmenta.
- Anketa, dalje, ukazuje da je nedovoljan kvalitet i cijene komunalnih usluga jedan od značajnih uzroka nezadovoljstva privrednih subjekata, a ovo se naročito odnosi na snabdijevanje električnom energijom i predstavlja najveći problem za prerađivačku industriju. S obzirom da je rješavanje problema električne energije već razmatrano na Privrednom savjetu, ovo bi moralo da se razmotri kao jedna od ključnih inicijativa privatnog sektora u Prnjavoru.
- Kada su u pitanju komunalne usluge koje se pružaju na lokalnu, nezadovoljstvo je izazvano kako cijenom, tako i kvalitetom, a najviše je primjedbi na vodosnabdijevanje i odvoz smeća, na šta su se konkretno žalile po dvije firme. Ostale firme su istakle nezadovoljstvo oko javne rasvjete, slabe uređenosti parkova, udarnih rupa, prljavih ulica i održavanja infrastrukture i čišćenje vodotokova.
- Kao veliku prednost, privrednici vide lokacijske faktore koje opštini daju veliki broj komparativnih prednosti. Poboljšanjem poslovnog okruženja, a naročito usluga, lokacija za investiranje i poslovne infrastrukture, Prnjavor ima veliku šansu da postane jedna od najkonkurentnijih lokalnih zajednica u regionu. Ukupno poslovno okruženje trenutno je ocijenjeno prosječnom ocjenom 3,47.

Preporuke anketiranih privrednih subjekata za dalje unaprjeđenje su sljedeće:

- Uvođenje elektronskih usluga kojima se skraćuju procedure i vreme koje privrednici troše na administraciju,
- Poboljšanje komunikacije između OU i privrednika kroz uvođenje online servisa za registraciju za primanje obavještenja o tenderima, zakonskim promjenama, najavi sastanaka i sličnim tema,
- Ubrzano izdavanje dokumenata za izgradnju za domaće i strane investitore i postojeće privredne subjekte koji šire svoje poslovanje,
- Smanjenje taksi i naknada,
- Definisane adekvatnog sistema podsticaja i subvencija,
- Uvođenje kontrole izvođenja radova na većim objektima prijeko registra licenciranih izvođača, kao i da se vrši veća kontrola prilikom tehničkog prijema objekata,
- Uvođenje jednošalterskog sistema za izdavanje uvjerenja i dozvola,
- Skraćenje administrativnih procedura i ubrzanje procesa realizacije zahtjeva i direktno obavještanje poslovnih subjekata o ishodu
- Unaprjeđenje ponude usluga i uslova za potencijalne ulagače, u cilju otvaranja novih investicija,

- Ponuditi bolje uslove potencijalnim ulagačima kroz oslobađanje od taksi i nameta i uvođenje olakšica,
- Rješiti status zemljišta u poslovnoj zoni,
- Izgradnja i puštanje u funkciju poslovne zone Vijaka i aktivnije privlačenje investicija,
- Kontrola rada na crno.

Svi pomenuti prijedlozi treba da budu razmatrani na Privrednom savjetu, koji će iz njih formulirati niz kvalitetnih inicijativa.

Ipak, s obzirom da značajan broj ispitanika nije odgovorio na pitanja, preporučuje se da se putem korišćenja lokalnih medija, sektorskih sastanaka i sastanaka Privrednog savjeta edukuju privrednici i preduzetnici o ulozi Grada i uslugama koje pruža ili planira da pruža za privatni sektor i investitore.

Osim gore navedenih prijedloga, jedan značajan broj komentara odnosi se na poboljšanje komunikacije, protoka informacija i transparentnosti u radu JLS:

- Povećati transparentnost podataka kroz objavljivanje na veb stranici i u medijima;
- Obezbijediti automatsko obavještanje o promjenama u statusu predmeta putem elektronske pošte ili SMS notifikacijom;
- Uvijek dostupna baza podataka na veb stranici;
- Učiniti dostupnim informacije, javne podatke o infrastrukturi i napraviti katastar podzemnih instalacija, jer trenutno ne postoji;
- Napraviti jedinstvenu bazu svih usluga, informacije o mogućnostima za javno privatna partnerstva i koncesije;
- Napraviti jasan pregled svih dostupnih mogućnosti za investitore sa tačnim cijenama;
- Objaviti važeće urbanističke i regulacione planove,
- Objaviti troškove poslovanja, cijene zemljišta i poslovnog prostora po zonama,
- Upravljanje dokumentima putem jedinstvene baze (DMS – „document management system“)
- Olakšati traženje informacija na veb stranici putem efikasnog pretraživača.

Anketirani učesnici smatraju da nisu adekvatno upoznati sa aktivnostima i planskim dokumentima, te da se o ovome mora sistematski i kontinuirano razgovarati kroz javno-privatni dijalog. Javno-privatni dijalog je uspostavljen, funkcionalan je i postoji povjerenje u Gradonačelnika i gradske uprave, koje se mora opravdati. Anketirani predlažu proaktivniju ulogu lokalne samouprave u obavještanju poslovnog sektora, kroz blagovremeno najavljivanje promjena ili automatsko obavještanje putem elektronske pošte ili sličnih savremenih kanala komunikacije.

Trenutno, tek nešto više od jedne trećine anketiranih je zadovoljno dostupnošću i kvalitetom informacija na opštinskog internet prezentaciji, a kroz gore predložene inicijative, veoma su jasno naglasili koja poboljšanja su moguća i očekivana.

Javno-privatni dijalog i ulogu lokalne samouprave, privrednici vide kao šansu za poslovno povezivanje i umrežavanje, rješavanje problema radne snage, partnerstva u projektima, kao i šansu za promociju privrednika, putem sajмова, direktnih kontakata i privrednih foruma. Takođe, privrednici smatraju da je značajna posrednička uloga JLS ka višim nivoima vlasti.

Broj: 03-sl/23

Datum: 23.10.2023.godine

v.d. NAČELNIK ODJELJENJA

Ljubiša Šikarac